פרשיות באגרות הראי"ה

# חילול השבת של הצופים בירושלים (ניסן תר"פ)

ניסן תר"פ (1920)

4 אגרות

הסיפור, האגרות לפי הסדר, ונוסח האגרות המלא

igrot.shlomo-aviner.net

## הסיפור בקצרה

בליל שבת ראש חודש ניסן תר"פ (1920) עברה בירושלים קבוצה גדולה של צופים וצופות, ועימם תלמידי הגימנסיה העברית (ראו בפרשת לימודי קודש וחול: "תחכמוני" והגימנסיה (תרס"ח-תרע"ד)) מיפו ומוריהם. הם עברו בלב שכונות היראים, בפנסים חשמליים שהדליקו, והקימו אוהלים בשבת. הציבור הירושלמי סער, ובשבת עצמה נערכה בישיבת מאה שערים אסיפת מחאה של אלפים.

ארבע האגרות שבפרשה נכתבו בימים שאחרי השבת ההיא: מכתב למרכז הציוני בלונדון, מכתב אישי למנחם אוסישקין, ראש ועד הצירים, החלטות אסיפת המחאה, ומכתב רשמי לוועד הצירים. הרב קוק מוחה בחריפות, אבל פונה אל ראשי התנועה הציונית כאל אחים לתחייה הלאומית, ומבקש מהם לחנך את הצעירים לאחריות ציבורית.

## האגרות לפי הסדר

**כרך ד', אגרת איח:** 1. למרכז הציוני בלונדון, בג' בניסן תר"פ: הרב קוק פותח ברוממות הרוח של התחייה הלאומית בארץ, ומוסיף שדווקא בשעה גדולה זו צריך לשמור על האחדות. כדוגמה הוא מתאר את מעשה הצופים ותלמידי הגימנסיה, ומבקש מהמרכז הציוני להזהיר את המוסדות שיכבדו את קדשי העם.

*"הציבור הירושלמי התפלץ מעצמת מכאוביו והפגנה סוערת מקהל רב נעשתה"*

> באותם ימים פנה הרב קוק גם אל מנחם אוסישקין, שעמד אז בראש ועד הצירים בארץ.

**כרך ד', אגרת איט:** 2. למנחם אוסישקין, ראש ועד הצירים: הרב קוק אינו מקווה להשפיע על "המכבי", שקבע את תרגיליו וטיוליו בשבת, כי ישיבו שהם נלחמים "מלחמת החופש". אבל עכשיו, כשההמון חילל שבת בעיר הקודש, יש בכוחו של אוסישקין להסביר להם שכבר עברו את גבול החופש והגיעו ל"אנרכיה ציבורית", ולהשפיע על הצעירים רוח של אחריות ציבורית.

*"בטח שמעת גם אתה אלופי את הד הקול של ההתמררות הנפשית שהתפרצה בזרם הציבור הירושלמי שלנו לרגשי עלבון הקודש של החלול שבת הפומבי"*

**כרך ד', אגרת אכ:** 3. החלטות אסיפת המחאה שנערכה בשבת ראש חודש ניסן בישיבת מאה שערים, ושהשתתפו בה אלפים: מחאה על חילול השבת של הצופים ותלמידי הגימנסיה; מחאה על אגודות שקבעו אסיפות, טיולים וספורט בשבת, ובייחוד המכבי והצופים; ותעמולה קבועה להגנה על החיים הציבוריים.

*"האסיפה מביעה את מחאתה הנמרצה נגד חלול הקודש וכבוד עיה"ק ע"י חלול שבת בפרהסיא בצבור"*

**כרך ד', אגרת אכא:** 4. לוועד הצירים: הרב קוק מוסר את מחאת הציבור בירושלים על "עלבון הקודש" של הצופים והצופות, וגם על המכבים ועל העיתונים שמפרסמים את מודעותיהם, ודורש צעדים נמרצים מיד, כי מאורעות כאלה עלולים להביא שואה על מעמד הישוב ועל עתידו בארץ ישראל.

*"הנני בזה למסור לכבודם, את רגשי ההתמרמרות והמחאה של הציבור הישראלי בירושלים, נגד הנבלה הגדולה של עלבון הקודש שנעשה ע"י הצופים והצופיות בליל ש"ק העבר"*

## מה קרה אחר כך

במכתבו לאוסישקין ביקש הרב קוק לא רק לעצור את המעשה, אלא גם "לקרב את הלבבות ולהשפיע רוח של הכרה, של אחריות צבורית ברורה, בלב צעירנו שהרוח של תחיתנו הלאומית מפעם בלבם" (כרך ד', אגרת איט).

## מה מלמדת הפרשה

מחאה מתוך שותפות. הרב קוק פותח את מכתבו למרכז הציוני ב"רשמי הרוממות הנפשית" של התחייה, ורק אחר כך מוחה (כרך ד', אגרת איח).

גבול החופש. מי שנלחם "מלחמת החופש" צריך לדעת מתי הוא עובר את "גבול החופש" (כרך ד', אגרת איט).

לא לעבור לסדר היום. הרב קוק דורש "את הצעדים היותר נמרצים", ומיד (כרך ד', אגרת אכא).

# נוסח האגרות

4 האגרות שבפרשה, לפי הסדר, כל אחת עם התמצית שלה

# אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת איח

### תמצית האגרת

**תאריך ומקום:** ג' ניסן תר"פ **נמען:** המרכז הציוני בלונדון

בשבת ראש חודש ניסן עברו בליל שבת ברחובות ירושלים הצפופים צופים ותלמידי הגימנסיה מיפו עם מוריהם, בפנסים חשמליים ובהקמת אוהלים - 'חילול שבת גס ומרגיז'. הציבור התפלץ, הייתה הפגנה סוערת. הרב קוק קורא למרכז הציוני להזהיר את המוסדות שיתייחסו לקדשי העם 'באותו היחס הראוי לעם המתעורר לתחיה'.

### עיקרי הדברים

- חילול שבת בירושלים.
- הפגנת הציבור.
- קריאה למרכז הציוני.

**נוסח האגרת**

ב"ה ג' ניסן תר"פ[1]

לכבוד המרכז הציוני בלונדון שלום וברכה מהר הקודש מירושלים. אלופי היקרים. הנני מוצא לנכון למסור לכם את רשמי הרוממות הנפשית אשר הננו חשים אותה כולנו באוירא דארץ ישראל. הלמות פעמי התחיה הלאומית מפעמת היא בחזקה בכל לב ונפש, והעיניים צופות בבטחה לתקוות טובות קרובות. בתוך שעה גדולה זו הננו חיבים כולנו לאמץ את האחדות האצילית של רוממות הרוח מכל צדדיה השונים. אמנם לצערי דווקא בהכרתה של נקודה זו הננו נכשלים. והכח היותר אקטיבי של תנועת תחיתינו צריך לפנות את תשומת לבו לענין נשגב זה להסיר כל מכשולים. לצערי הגדול לא נעשה עדיין מתוך עצם המוסד של המרכז הציוני. דוגמא לדרישתי אציג לכם יקירי. בשבת ר"ח ניסן דנא נהר בירושלים בליל שבת קודש קהל רב של מטיילים הצופים ותלמידי הגימנסיא של יפו ומוריהם, בטבורה של עיר הקדש במקום הישוב הצפוף של אחינו והחרדים לדבר ד, ולקדושת שבת קודש, בפנסים אלקטריים שהבעירו, ובסידור תיקון האהלים בחילול שבת גס ומרגיז. הציבור הירושלמי התפלץ מעצמת מכאוביו והפגנה סוערת מקהל רב נעשתה. וקולות המחאות הולכות ומתגברות וד' יודע להיכן מצבים כאלה מובילים.

אחי היקרים מתוך המית רוחי מתוך קשר נשמתי לתחיתנו הכללית על אדמת קדשינו החביבה לנו חיבת נצח, הנני קורא לעזרתכם תנו יד לסדר את חיינו הציבורים בצורה נורמלית. על דרכיהם, ולהזהירם שיתיחשו לקדשי עמנו הגדול האחוזים ברוחו הנערץ, באותו היחש הראוי לעם המתעורר לתחיה של אמת על אדמת ירושתו. אקוה שדברי הנאמרים מתוך רגשי אהבה בלי מצרים ומתוך לב הומה וצופה לתשועת עמנו וארצנו, ימצאו את מסילתם בלבבם הטהור, ותכבדוני בתשובתכם הנכבדה על דבר הצעדים אשר הואלתם לעשות לתיקון המצב לעתיד.

ברגשי כבוד נעלים ובברכת התחיה מציון וירושלים

## הק' אברהם יצחק ה"ק

1. תר"פ - השנה תר"פ (1919/1920)

# אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת איט

## תמצית האגרת

**תאריך ומקום:** (ניסן תר"פ) **נמען:** מנחם אוסישקין, ראש ועד הצירים

על חילול השבת הפומבי של הצופים, הצופות ותלמידי הגימנסיה היפואית. מ'המכבי' אין לו תקווה, כי ישיבו שהם נלחמים 'מלחמת החופש', אבל זה כבר 'אנרכיה ציבורית'. הרב קוק מבקש שאוסישקין ישפיע 'רוח של אחריות ציבורית' על הצעירים.

### עיקרי הדברים

- חילול השבת.
- חופש מול אנרכיה.
- אחריות ציבורית.

נוסח האגרת

[בס"ד[1] תר"פ[2]]

אדון חביב ומרומם מר מ. אושיסקין נ"י[3]

ראש ועד הצירים פעה"ק[4] ת"ו[5]. שלום וברכה. בטח שמעת גם אתה אלופי את הד הקול של ההתמררות הנפשית שהתפרצה בזרם הציבור הירושלמי שלנו לרגשי עלבון הקודש של החלול שבת הפומבי בשבת העבר ע"י[6] הופעת הצופים והצופיות ותלמידי הגימנסיא היפואית מוריהם ומנהליהם. בטוח אני בך אדוני, שכמוני הנך חש את המכאוב ואת העלבון הכללי, ולבך הומה ודואב למראה השערוריה שבתהלוכות תחיתנו הלאומית אשר עיני כל ישראל אליה. יאשתני אמנם מאיזה תקוה של השפעה מצדך נגד המכבי אשר קבע ביום השבת את תרגיליו וטיוליו המקושרים בחלול קודש מרובה, כי יודע אתה את התשובה אשר ישיבו, כי את מלחמת החופש הנם נלחמים, אבל עכשיו שהדבר הגיע עד לידי מדה זו של התפרצות קהל גדול בהמון לחלל את קדושת קדש האומה בעיר הקודש, לעיני כל ישראל, חושב אני שכבר יש בידך כח להסביר לאחים כאלה, שהם כבר נתקלים במהלכם ושהם עוברים את גבול החופש ובאים עד לידי ההרידה (הירידה?) של אנרכיה ציבורית במדה מקולקלת מאד, ובשם הצבור בכללותו הננו תובעים את עלבון האומה וקדשיה. ואתה אדוני הנך קרוא לבוא לעזרתנו בהשפעתך החשובה. ותקותי שתעשה כל אשר (בדעתך?) היפה לישר את ההדורים ולקרב את הלבבות ולהשפיע רוח של הכרה, של אחריות צבורית ברורה, בלב צעירנו שהרוח של תחיתנו הלאומית מפעם בלבם.

הנני שולח לך אדוני החביב את דברי אלה ממעמקי נשמתי, והנני מצפה לתשובתך הנכבדה. ברגשי כבוד ובברכת ציון וירושלים, הק'[7] אברהם יצחק ה"ק

1. בס"ד - בסייעתא דשמיא
2. תר"פ - השנה תר"פ (1919/1920)
3. נ"י - נרו יאיר
4. פעה"ק - פה עיר הקודש

5. ת"ו - תבנה ותכונן
6. ע"י - על ידי
7. הק' - הקטן

# אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אכ

### תמצית האגרת

**תאריך ומקום:** (ניסן תר"פ) - ירושלים **נמען:** החלטות אסיפת המחאה בישיבת מאה שערים

באסיפה של אלפים בשבת ראש חודש ניסן: מחאה על חילול השבת של הצופים ותלמידי הגימנסיה; מחאה נגד קביעת אסיפות, טיולים וספורט בשבת, בעיקר של המכבי והצופים; הכרה ב'ריקנות של החינוך המודרני'; ותעמולה קבועה להגנה על חיי הציבור.

### עיקרי הדברים

- ארבע החלטות.
- נגד ספורט בשבת.
- ריקנות החינוך המודרני.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. ירושלם ת"ו[2] [ניסן תר-פ] החלטות - ממאה באסיפה הפומבית הגדולה שהיתה ביום ש"ק[3] ר"ח ניסן בהיכל ישיבת מאה-שערים שבה השתתפו אלפי אנשים בדבר חלול-שבת בפרהסיא שנעשה בליל ש"ק ע"י[4] הצופים והצופות נתקבלו ההחלטות האלו: א. האסיפה מביעה את מחאתה הנמרצה נגד חלול הקודש וכבוד עיה"ק[5] ע"י חלול שבת בפרהסיא בצבור, מאת קבוצת הצופים ותלמידי הגמנסיה מיפו ומוריהם בשבת ר"ח ניסן ש"ז. ב. האספה מוחאת נגד כל ההסתדרויות והחברות שקבעו את יום השב"ק[6] לזמן אספות כלליות, טיולים, תרגילי התעמלות, ומשחקי-ספורט באפן פומבי וביחוד המכבי והצופים. ג. האסיפה מכירה את הריקנות של החינוך המודרני של עכשיו בא"י[7] שהוא נתן את האפשרות להופעות מחפירות כאלה והיא דורשת תעמולה מגינה נגד שורש הרעה הזאת. ד. האסיפה החליטה לקבע תעמולה קבועה להגן להבא על החיים הנורמליים של הצבור הישראלי באי"י ממאורעות מדאיבים כאלה. ולמנוע בעד השפעתם הרעה שהם עושים על מצב היהדות בגולה הנלחמת עכשיו את מלחמת קיומה עם אויביה מבחוץ גם במה שנוגע לקדושת יום השבת.

1. ב"ה - ברוך השם
2. ת"ו - תבנה ותכונן
3. ש"ק - שבת קודש
4. ע"י - על ידי
5. עיה"ק - עיר הקודש
6. השב"ק - השבת קודש
7. באי"י - בארץ ישראל

# אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אכא

### תמצית האגרת

**תאריך ומקום:** (ניסן תר"פ)  **נמען:** ועד הצירים

מחאת הציבור בירושלים על 'עלבון הקודש' של הצופים, נגד המכבים שקבעו חילול שבת קבוע, ונגד העיתונים שמפרסמים את מודעותיהם. הרב קוק דורש צעדים נמרצים מיד, כי מאורעות כאלה עלולים 'להביא שואה על מעמדנו'. גם תלמידי הגימנסיה ביפו השתתפו.

### עיקרי הדברים

- מחאה לוועד הצירים.
- נגד המכבים והעיתונים.
- דרישה לצעדים.

נוסח האגרת

לכבוד ועד הצירים פה הנני בזה למסור לכבודם, את רגשי ההתמרמרות והמחאה של הציבור הישראלי בירושלים, נגד הנבלה הגדולה של עלבון הקודש שנעשה ע"י[1] הצופים והצופיות בליל ש"ק[2] העבר, בצורה כ"כ[3] פומבית וכ"כ[4] קשה. כל הקהל התרגש ע"ז[5] מתוך עומק נפשו ע"י הפגנה פומבית, וע"י[6] אסיפת מחאה ציבורית-גדולה הבליט את רגשי הבוז שלו נגד המעליבים הללו ומנהיגיהם. יחד עם המחאה הזאת מוסר הקהל הגדול את מחאתם הנמרצה, נגד המכבים אשר קבעו להם בחוצפה מראה חק קבוע של חילול שבת בפרהסיא, ונגד העתונים העברים שמדפיסים את המודעות המעליבות שלהם. הננו דורשים, שכבוד הועד יעשה מיד את הצעדים היותר נמרצים, לעצור בעד מאורעות מעציבים ודוקרים כאלה, שהם יכולים להביא שואה על מעמדנו בחיים ועל כל המהלך של עתידנו בארץ ישראל. ראוי להעיר שהשתתפו בחילול הקודש שבשבת שעבר גם תלמידי הגימנסיה שביפו עם הוריהם!. בצער גדול ובתקוה לתיקון המצב להבא הנני חותם בברכת ציון וירושלים

1. ע"י – על ידי
2. ש"ק – שבת קודש
3. כ"כ – כל כך
4. וכ"כ – וכל כך
5. ע"ז – על זה
6. וע"י – ועל ידי